

УРОК 3

Тема уроку: Взаємодія води з оксидами. Поняття про кислоти й основи.

Сьогодні на уроці ви повинні опанувати знання про оксиди; визначити хімічні властивості води на прикладі її взаємодії з кислотними та основними оксидами; познайомитися з поняттями кислоти, основи, індикатори; удосконалити вміння складати рівняння хімічних реакцій на прикладі взаємодії води з оксидами.

Перевірка домашнього завдання:

Вправа с. 12 № 2.

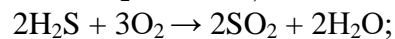
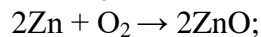
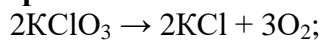
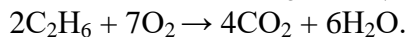
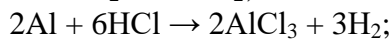
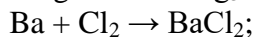
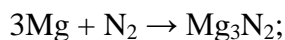
Прості речовини: H_2 - водень, Fe - залізо, Cl_2 - хлор, F_2 - фтор.

Складні речовини: MgO – магній оксид, CO – карбон (II) оксид або чадний газ, CO_2 – карбон (IV) оксид або вуглекислий газ, Na_2O – натрій оксид.

Вправа с. 12 № 3.

Ca(II)...O(II), $N_2(V)$, $O_2(II)$, P(III)...O(II), H(I)...Cl(I), H(I)...O(II), N(III)...H(I), Si(IV)...O(II).

Вправа с. 12 № 4.

А тепер пригадайте:

- На які 2 групи можна поділити всі речовини за їх складом? (прості та складні).
- На які 2 групи можна поділити в свою чергу прості речовини? (метали та неметали).
- Складні речовини також поділяються на групи: оксиди, кислоти, основи та солі. Яка група речовин вам вже знайома? (оксиди).
- Які сполуки називаються оксидами? (Оксиди – це складні речовини, що містять два елементи один з яких Оксиген з валентністю II).
- Пригадайте правило, за яким називають оксиди. (Назви оксидів складаються із двох слів: перше – назва елемента, друге – оксид. Якщо елемент має змінну валентність та утворює декілька оксидів, то валентність елемента зазначається в дужках римською цифрою після назви елемента.)

Увага! Проблемні питання, відповідь на які Ви отримаєте на уроці:

- Які хімічні властивості має вода?

- В результаті взаємодії води з іншими речовинами, які сполуки можуть утворюватися?

1. Взаємодія води з оксидами.

Погляньте уважно на ці два оксиди і скажіть чи однакові властивості вони матимуть?

Чому?

(Перший оксид утворений атомом металічного елемента, а другий неметалічного)

Ми з вами знаємо, що вода є універсальним розчинником. І в залежності від того, з якою речовиною вона вступає в реакцію, утворюються різні за властивостями сполуки. А які ж сполуки утворюються при взаємодії води з цими двома оксидами? Яким чином ми можемо їх розпізнати?

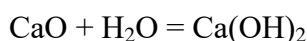
2. Розглянемо взаємодію води на прикладі кальцій оксиду. Перегляд відеоматеріалу (<https://cutt.ly/PXoo5jk>).

Внаслідок взаємодії води з кальцій оксидом утворюється гідрат оксиду – сполука оксиду з водою, що виявляє лужні (основні) властивості. Такі гідрати оксидів називають **основами**. Оксиди, що утворюють основи називаються **основними**. **Основними оксидами** називають оксиди утворені металічними елементами з валентностями I, II, дуже рідко III.

При складанні рівнянь враховуйте, що група OH завжди має валентність –I.

За схемою складемо рівняння хімічної реакції між кальцій оксидом та водою:

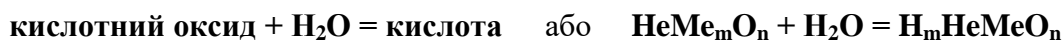

Вода реагує з оксидами деяких металічних елементів: Літію, Натрію, Калію, Рубідію, Цезію (I група головна підгрупа). Кальцію, Стронцію, Барію (II група головна підгрупа). З оксидами інших металів вода не реагує: $\text{CuO} + \text{H}_2\text{O} \neq$ $\text{FeO} + \text{H}_2\text{O} \neq$

3. Взаємодія води з оксидами неметалічних елементів на прикладі фосфор (V) оксиду.

Перегляд відеоматеріалу (<https://cutt.ly/wXosWbu>).

Вода взаємодіє з оксидами неметалічних елементів, утворюючи кислоти. Отже, гідратами оксидів неметалічних елементів є **кислоти**. Оксиди, яким відповідають кислоти називаються кислотними. **Кислотні оксиди** – оксиди утворені неметалічним елементом, металом з валентністю вище IV.

Складемо рівняння хімічної реакції між водою та фосфор (V) оксиду:

Утворюється кислота, яка називається ортофосфатна. Усі кислотні оксиди (за винятком силіцій (IV) оксиду SiO_2) вступають у реакції сполучення з водою з утворенням кислот.

Увага! Завдання:

Установіть відповідність між оксидом та відповідним йому гідратом, запишіть рівняння реакції утворення гідрату з оксиду та заповніть таблицю:

N_2O_5 (нітроген (V) оксид) NaOH (натрій гідроксид)

SO_3 (сульфур (VI) оксид) HNO_3 (нітратна кислота)

Na_2O (натрій оксид) H_2SO_4 (сульфатна кислота)

Відповідь: N_2O_5 (нітроген (V) оксид) ↘ NaOH (натрій гідроксид)

SO_3 (сульфур (VI) оксид) ↘ HNO_3 (нітратна кислота)

Na_2O (натрій оксид) ↘ H_2SO_4 (сульфатна кислота)

Рівняння реакції	
$N_2O_5 + H_2O =$	$2HNO_3$
$SO_3 + H_2O =$	H_2SO_4
$Na_2O + H_2O =$	$2NaOH$

4. **Індикатори.** Зверніть увагу на їх складні назви. Перегляд відеоматеріалу (<https://cutt.ly/rZ11Aaf>).

А яким же чином можна розрізнити ці речовини? Деяку інформацію ви вже отримали із відеоматеріалів. За допомогою спеціальних речовин, які змінюють свій колір, залежно від середовища. Як вони називаються? Отже, **індикатори** — це речовини, що змінюють своє забарвлення залежно від реакції середовища — лужної, кислотної, нейтральної.

Увага! Завдання:

Переглянувши відеоматеріал, заповніть таблицю:

Індикатор	Забарвлення досліджуваної речовини		
	Вода (нейтральне середовище)	Розчин кислоти(кисле середовище)	Розчин лугу (лужне середовище)
Лакмус	фіолетовий	?	?
Метилоранж	оранжевий	?	?
Фенолфталеїн	прозорий	?	?

Відповідь:

Індикатор	Забарвлення досліджуваної речовини		
	Вода (нейтральне середовище)	Розчин кислоти(кисле середовище)	Розчин лугу (лужне середовище)
Лакмус	Фіолетовий	червоний	Синій
Метилоранж	Оранжевий	червоний	Жовтий
Фенолфталеїн	Безбарвний	не забарвлює	Малиновий

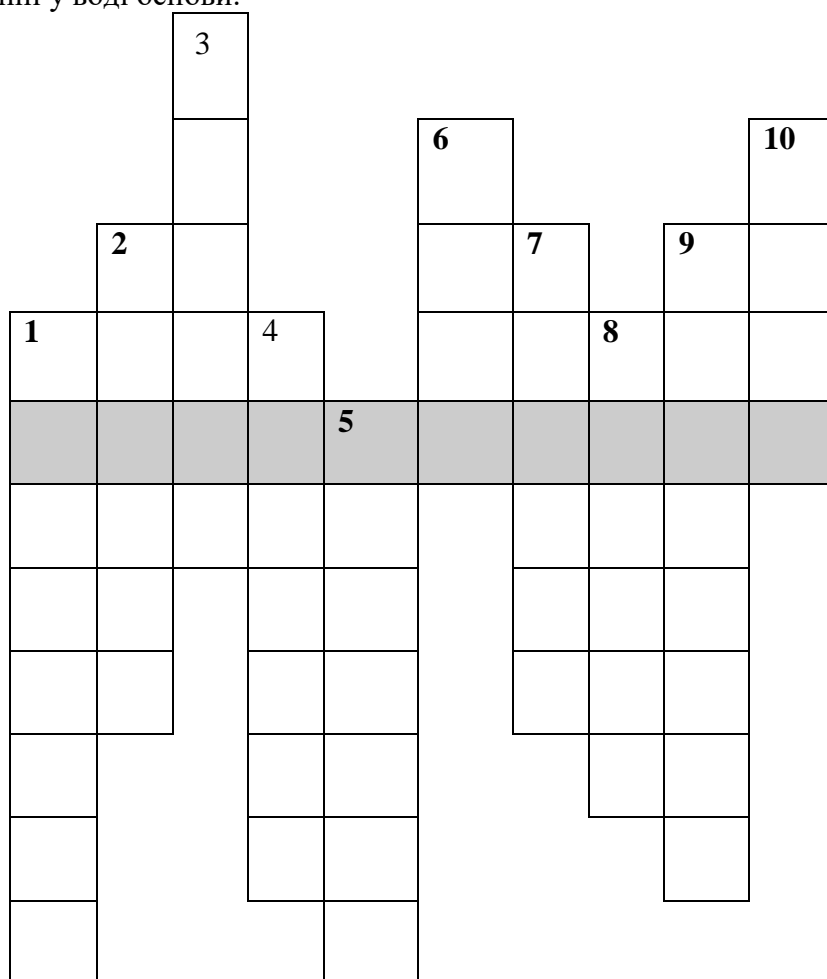
Для рефлексії давайте відгадаємо кросворд.

Запитання:

1. Перший хімічний елемент, який утворює найважливіший оксид;
2. Гідрати оксидів металічних елементів;
3. Складні речовини, що складаються з двох елементів, один з яких Оксиген;
4. Кислота, яка міститься в плодах цитрусових, особливо в неспілих лимонах;
5. Гідрати оксидів неметалічних елементів;
6. Найпоширеніший розчинник;
7. Кислота, яка використовується для консервування овочів та як приправа;
8. Суміш, що складається з розчинника та розчиненої речовини;

9. Кислота, що міститься в залозах мурах, кропиві;

10. Розчинні у воді основи.

Відповідь: 1. Гідроген. 2. Основи. 3. Оксиди. 4. Лимонна. 5. Кислоти. 6. Вода. 7. Оцтова. 8. Розчин. 9. Мурашина. 10. Луги. Ключове слово: Індикатори.

Домашнє завдання: напишіть взаємодію води з оксидами натрію, калію, карбону (IV), сульфуру (VI).